

SLOBODA PREJAVU

JUDr. Marica Pirošíková

Článok 10 Dohovoru

- „1. Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam.
- 2. Výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa aj povinnosti a zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a neustrannosti súdnej moci.”

Všeobecné princípy

- Právo na slobodu prejavu predstavuje jeden zo základných pilierov existencie demokratickej spoločnosti a jednu z hlavných podmienok pre rozvoj tejto spoločnosti i rozvoj každého človeka.
- Táto sloboda podlieha obmedzeniam stanoveným článku 10 ods. 2, ktoré ale musia byť chápané striktné a potreba akýchkoľvek obmedzení musí byť presvedčivo zistená. Zásah do práva osoby na slobodu prejavu predstavuje porušenie článku 10, pokiaľ nespadá do jednej z výnimiek stanovených v odseku 2 tohto článku. Súd preto musí skúmať, či zásah bol „ustanovený zákonom“, či „sledoval jeden alebo viacero cieľov, ktoré sú podľa článku 10 ods. 2 legitímne“ a či bol „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“ z pohľadu vyššie uvedených cieľov. „Nevyhnutnosť“ v zmysle článku 10 ods. 2 zahŕňa existenciu „naliehavej spoločenskej potreby“. Zmluvné štáty majú určitú voľnosť v úvahe, či taká potreba existuje, ale táto ide ruka v ruke s európskou kontrolou, ktorá sa týka tak legislatívy, ako aj rozhodnutí vydaných na jej základe, vrátane tých, ktoré boli vydané nezávislým súdom. Súd je preto oprávnený s konečnou platnosťou rozhodnúť, či sú „obmedzenia“ alebo „sankcie“ zlučiteľné so slobodou prejavu, ktorá je chránená článkom 10. Pri vykonávaní svojej právomoci v oblasti dohľadu musí Súd skúmať namietaný zásah vo svetle prípadu ako celku, vrátane obsahu komentárov zo strany sťažovateľa a okolností, za ktorých ich urobil. Musí predovšetkým rozhodnúť, či sporný zásah bol „primeraný sledovanému legitímnemu cieľu“ a či dôvody vnútroštátnych orgánov na jeho zdôvodnenie sú „právne relevantné a dostačujúce“. V rámci toho sa Súd musí ubezpečiť, že národné orgány uplatnili štandardy, ktoré sú v súlade s princípmi obsiahnutými v článku 10 a navyše, že vychádzali z prijateľného hodnotenia relevantných skutkových okolností.

Existencia zásahu

- Pri rozhodovaní o tom, či došlo k porušeniu článku 10 Dohovoru musí byť v prvom rade zistené, či posudzované opatrenie dosiahlo úroveň zásahu do výkonu sťažovateľovho práva na slobodu prejavu – v podobe „formality, podmienky, obmedzenia alebo sankcie“.
- Pre zodpovedanie tejto otázky je nutné zistiť rozsah opatrenia s prihliadnutím na skutkové okolnosti prípadu a príslušnú legislatívu.

NEVYHNUTNOSŤ ZÁSAAHU V DEMOKRATICKEJ SPOLOČNOSTI

Všeobecné princípy týkajúce sa povinnosti a zodpovednosti tlače pri uverejňovaní tvrdení o tretích stranách:

- Sloboda prejavu predstavuje jeden zo základných pilierov demokratickej spoločnosti, a že mimoriadnu dôležitosť majú garancie poskytované tlači. Zatiaľ čo tlač nesmie prekročiť hranice stanovené *inter alia* v záujme „ochrany povesti alebo práv iných“, napriek tomu je na nej, aby oznamovala informácie a myšlienky verejného záujmu. Ak by to bolo inak, tlač by nebola schopná plniť dôležitú úlohu „verejného strážneho psa“ (pozri napríklad Observer a Guardian proti Spojenému kráľovstvu, 26. november 1991, ods. 59, Séria A č. 216).
- Právo na slobodu prejavu neplatí len pre „informácie“ alebo „myšlienky“ prijímané priaznivo, či považované za neškodné alebo nedôležité, ale aj pre tie, ktoré sú nepríjemné, šokujú, či znepokojujú štát alebo akúkoľvek skupinu spoločnosti. Navyše, sloboda tlače sa taktiež vzťahuje na preháňanie alebo dokonca provokáciu (pozri De Haes a Gijssels proti Belgicku, 24. február 1997, ods. 47, Správy o rozsudkoch a rozhodnutiach 1997 I).
- Súd taktiež pripomína rozdiel medzi tvrdením faktov a hodnotiacimi úsudkami. Zatiaľ čo existencia faktov môže byť preukázaná, pravdivosť hodnotiacich úsudkov sa nepreukazuje Požiadavku na preukázanie pravdivosti hodnotiaceho úsudku nemožno splniť a takáto požiadavka sama o sebe porušuje slobodu prejavu, ktorá tvorí základnú súčasť práva chráneného článkom 10. Tam, kde vyhlásenie prerastie do hodnotiaceho úsudku, môže primeranosť zásahu závisieť na tom, či existuje dostatočný skutkový základ pre napadnuté vyhlásenie, pretože dokonca aj hodnotiaci úsudok bez akéhokoľvek skutkového základu na jeho podporu môže byť prehnaný. (pozri napríklad Feldek proti Slovenskej republike, č. 29032/95, ods. 75-76, ECHR 2001 VIII; Jerusaleom proti Rakúsku, č. 26958/95, ods. 43, ECHR 2001-II; De Haes a Gijssels, citované vyššie, ods. 47; a Oberschlick proti Rakúsku (č. 2), 1. júl 1997, ods. 33, Správy 1997 IV)

NEVYHNUTNOSŤ ZÁSAHU V DEMOKRATICKEJ SPOLOČNOSTI

- Akokoľvek, článok 10 Dohovor negarantuje úplne neobmedzenú slobodu prejavu aj vo vzťahu k tlači vyjadrujúcej sa o veciach vážneho verejného záujmu. Podľa podmienok odseku 2 článku výkon tejto slobody nesie so sebou „**povinnosti a zodpovednosť**“, ktoré sa uplatňujú tak isto na tlač. Z dôvodu „**povinností a zodpovednosti**“, neodmysliteľných pri výkone slobody prejavu, podliehajú garancie poskytované novinárom článkom 10 vo vzťahu k informovaniu o veciach verejného záujmu podmienke, že títo konajú v dobrej viere za účelom poskytnúť presné a spoľahlivé informácie v súlade s novinárskou etikou. Okrem toho sa vyžadujú špecifické dôvody na to, aby médiá boli zbavené všeobecnej povinnosti overiť skutkové vyhlásenia, ktoré urážajú súkromných jednotlivcov. Či existovali takéto dôvody, to závisí najmä na povahe a miere predmetného ohovárania a na miere, do akej môžu média primerane považovať svoj zdroj za dôveryhodný vo vzťahu k tvrdeniam (pozri napríklad Standard Verlagsgesellschaft mbH proti Rakúsku (č. 2), č.37464/02, ods. 38, 22. február 2007).
- Čo sa týka testu „nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti“, je úlohou Súdu aby posúdil, či namietaný zásah zodpovedal „naliehavej spoločenskej potrebe“. Pri posudzovaní či takéto „potreba“ existovala a aké opatrenia mali byť prijaté v súvislosti s ňou, majú vnútroštátne orgány určitý stupeň voľnej úvahy. Táto právomoc voľného uváženia však nie je neobmedzená, ale ide ruka v ruke s európskou kontrolou Súdu, ktorého úlohou je rozhodnúť s konečnou platnosťou, či obmedzenie je zlučiteľné so slobodou prejavu tak ako je chránená článkom 10 (pozri napríklad Bezmyannyy proti Rusku, č. 10941/03, ods. 36, 8. apríl 2010 a Radio Twist, A.S. proti Slovenskej republike, č. 62202/00, ods. 49, ECHR 2006 XV).

NEVYHNUTNOSŤ ZÁSAHU V DEMOKRATICKEJ SPOLOČNOSTI

- Úlohou Súdu pri výkone jeho dozornej funkcie nie je nahradiť vnútroštátne orgány, ale skôr preskúmať podľa článku 10 Dohovoru rozhodnutia, ktoré vydali v rámci svojej voľnej úvahy (pozri okrem iného Fressoz a Roire proti Francúzsku [GC], č. 29183/95, ods. 45, ECHR 1999-I a Feldek proti Slovenskej republike, č. 29032/95, ods. 73, ECHR 2001 VIII).
- Toto neznamená, že kontrola je obmedzená na zistenie, či žalovaný štát vykonával svoju voľnú úvahu primerane, starostlivo alebo v dobrej viere; to, čo Súd musí urobiť, je **pozrieť sa na namietaný zásah vo svetle prípadu ako celku**. Súd musí najmä rozhodnúť, či dôvody poskytnuté vnútroštátnymi orgánmi na ospravedlnenie zásahu boli relevantné a dostatočné, a či vykonané opatrenia boli primerané sledovanému zákonnému cieľu. Pri tomto sa Súd musí presvedčiť, že vnútroštátne orgány, založiac svoj názor na prijateľnom posúdení relevantných skutočností, aplikovali štandardy, ktoré boli v súlade s princípmi zakotvenými v článku 10. Súd sa musí tiež presvedčiť, či vnútroštátne orgány našli spravodlivú rovnováhu medzi ochranou slobody prejavu tak ako je upravená v článku 10 a ochranou povesti tých, voči ktorým boli vyslovené tvrdenia, právo, ktoré je ako aspekt práva na súkromný život chránené článkom 8 Dohovoru (pre zhrnutie relevantných princípov pozri Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku [GC], č. 33348/96, ods. 89 – 91, ECHR 2004 XI a taktiež Marônek, citovaný vyššie, ods. 53).

Riešenia slovenských prípadov:

Prípadová štúdia č. 1

V prípade Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. proti Slovenskej republike (41262/05, rozsudok z 26. júla 2011) Súd konštatoval, že v uvedenom prípade bol právny predchodca sťažovateľky žalovaným v konaní na ochranu osobnosti E., súkromnou osobou, ktorej sa priamo týkali uverejnené články. Vnútroštátne súdy rozhodli o jeho žalobe podľa doktríny „pravdivosti informácií“, ktorá v zásade pozostávala z rozhodovania o tom, či informácie ako uvedenie skutočnosti, obsiahnuté v týchto článkoch, boli pravdivé. S odkazom na toto kritérium boli vykonané a posúdené dôkazy a z nich vyvodené právne závery. Súd taktiež uviedol, že v rozsahu, v akom krajský súd vo svojom rozsudku z 3. februára 2004 odkázal na ďalšie základné prvky aplikovanej doktríny ako napríklad dobrá viera novinárov a prítomnosť verejného záujmu v záležitosti o ktorej informovali, nevyzerá, že by bola vykonaná akákoľvek relevantná analýza alebo vyvodené akékoľvek špecifické súdne závery na základe týchto prvkov. Konkrétnejšie, Súd poznamenal, že sa nezdá, že by vnútroštátne súdy preskúmavali či už formálne alebo v podstate, či boli zo strany právneho predchodcu sťažovateľky dodržané „povinnosti a zodpovednosť“ v zmysle článku 10 ods. 2 Dohovoru. Najmä, vnútroštátne súdy v skutočnosti nepreskúmali žiadnym spôsobom fakticky alebo právne, či články boli uverejnené v dobrej viere za účelom poskytnutia presných a spoľahlivých informácií v súlade s novinárskou etikou. Súd uznal, že právny predchodca sťažovateľky vykonal nezávislé kroky na overenie skutočností svojimi novinármi, B. a C., ktorí navštívili miesto udalosti a vypočuli svedkov a žalobcu. Zostávalo preto posúdiť, či tieto kroky boli v súlade s „povinnosťami a zodpovednosťou“ v zmysle článku 10 ods. 2 Dohovoru.

Prípadová štúdia č. 1

V tomto ohľade Súd konštatoval, že v súlade s jeho ustálenou judikatúrou zahŕňa preskúmanie prípadu podľa posledne uvedeného kritéria individuálne a kontextuálne posúdenie s odkazom na situáciu v čase uverejnenia sporných článkov, z takých zložitých hľadísk ako napríklad dôležitosť verejného záujmu, ktorý bol v hre, v súvislosti so statusom E., na rozdiel od status D., miera, v akej bol E. involvovaný na príprave článkov, potreba odhaliť identitu E., dobromyseľnosť právneho predchodcu sťažovateľky, cieľ ktorý sledovala pri uverejnení článkov a adekvátnosť snahy zo strany právneho predchodcu sťažovateľky overiť vierohodnosť uverejnených informácií z hľadiska novinárskej etiky. V tejto súvislosti Súd pripomenul, že s ohľadom na subsidiárnu povahu jeho úlohy musí byť opatrný pri preberaní úlohy prvostupňového súdu okrem situácie, kedy to nie je úplne nevyhnutné vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu. Nie je úlohou Súdu nahradiť posúdenie skutkových okolností vnútroštátnych súdov svojim vlastným a je všeobecným pravidlom, že tieto súdy posudzujú dôkazy im predložené (pozri Europapress Holding d.o.o. proti Chorvátsku, č. 25333/06, ods. 62, 22. októbra 2009). Súd uznal, že správanie funkcionárov a úradníkov s verejnými právomocami na verejnosti, aj keď mimo služby, môže argumentovateľne pritiahnúť pozornosť verejnosti. Akokoľvek, Súd konštatoval, že kľúčovým bolo, aby vnútroštátne súdy starostlivo preskúmali prítomnosť a stupeň verejného záujmu na uverejnení sporných informácií v predmetnom prípade, ako aj aby dosiahli rovnováhu medzi takýmto verejným záujmom a záujmom dotknutého jednotlivca, nakoľko vnútroštátne súdy sú v zásade lepšie vybavené na zisťovanie skutočností podstatných pre vyvodenie právnej analýzy. Toto sa taktiež uplatňuje na otázku dobromyseľnosti právneho predchodcu sťažovateľky a ďalšie aspekty prípadu, ktoré sú potrebné pre zistenie skutočností, či právny predchodca sťažovateľky konal v súlade s „povinnosťami a zodpovednosťou“ zakotvenou v článku 10 ods. 2 Dohovoru.

Prípadová štúdia č. 1

Súd mal za to, že nepreskúmaním týchto prvkov prípadu vnútroštátne súdy „neaplikovali štandardy, ktoré by boli v súlade s princípmi zakotvenými v článku 10” a nezaložili svoj záver „na akceptovateľnom posúdení relevantných skutočností” (pozri *Kommentsant Moldovy proti Moldavsku*, č. 41827/02, ods. 38, 9. január 2007). Uvedené zistenia boli dostatočné na to, aby Súd vyvodil záver, že právna ochrana, ktorá bola poskytnutá právnenému predchodcovi sťažovateľky na vnútroštátnej úrovni, nebola zlučiteľná s požiadavkami článku 10 Dohovoru. Preto teda bolo toto ustanovenie porušené.

Prípadová štúdia č. 2

V prípade Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. proti Slovenskej republike (č. 2) (21666/09, rozsudok zo 7. januára 2014) vo vzťahu k skutkovým okolnostiam prípadu Súd konštatoval, že vnútroštátne súdy nezobrali do úvahy kontext a celkový zmysel sporného článku, čiže nie iba tú časť, ktorá sa týkala okolností nehody ale aj, a to je dôležitejšie, okolnosti nasledujúceho vyšetrovania a väzby A. Konkrétnejšie poznamenal, že podrobná faktická a právna argumentácia sťažujúcej sa spoločnosti bola v krátkosti ústavným súdom zamietnutá uznesením z 18. septembra 2008 z toho dôvodu, že všeobecné súdy nemôžu byť zodpovedné za porušenie hmotných základných práv a slobôd ak nedošlo zároveň k porušeniu procesných práv a najvyšším súdom v uznesení z 24. februára 2009 z toho dôvodu, že právo sťažujúcej sa spoločnosti na riadne odôvodnenie rozhodnutia bolo skonзумované všeobecným záujmom právnej istoty. Zdá sa, že vnútroštátne súdy nevenovali žiadnu pozornosť prítomnosti alebo naopak absencii dobrej viery zo strany sťažujúcej sa spoločnosti, cieľu ktorý sledovala uverejnením článku alebo verejnému záujmu, ktorý bol v hre vo vzťahu k statusu B. a C. a nevyhnutnosti odhaliť ich identitu. Preto bol Súd toho názoru, že nepreskúmaním prvkov prípadu, ktoré boli potrebné pre posúdenie skutočnosti, či sťažujúca sa spoločnosť dodržala svoj záväzok „povinností a zodpovedností“ podľa článku 10 Dohovoru, nemožno o vnútroštátnych súdoch vysloviť, že „aplikovali štandardy, ktoré by boli v súlade s princípmi zakotvenými v [tomto ustanovení]“ alebo že by „založili svoj úsudok na prijateľnom posúdení relevantných skutočností“ (pozri Kommersant Moldovy proti Moldavsku, č. 41827/02, ods. 38, 9. január 2007).

Prípadová štúdia č. 3

V prípade Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. proti Slovenskej republike (č. 3) (37986/09, rozsudok zo 7. januára 2014) Súd konštatoval, že hoci vnútroštátne súdy uznali v danom kontexte, že A. sa stal osobou verejného záujmu v zmysle judikatúry Dohovoru, mali za to, že toto jeho postavenie nehralo žiadnu úlohu, pretože aj za predpokladu že uverejnené výroky bolo treba považovať za hodnotiace úsudky, boli založené na okolnostiach, o ktorých boli uverejnené nepravdy, a že výsledný nižší štandard ochrany sa aplikoval len vtedy, ak bol uverejnený materiál pravdivý a akékoľvek prípadné hodnotiace úsudky mali reálny základ. Mohlo by sa teda javiť, že vnútroštátne súdy sa podľa všetkého uchýlili k forme toho, čo Súd už preskúmal ako „doktrínu pravdivosti informácií“. Prítomnosť tejto doktríny v tomto prípade sa zdá byť zdôraznená špecifickým vyjadrením okresného súdu, podľa ktorého také označenia ako „údajne“, „možno“ a „podozrenie“ nezbavovali vydavateľa zodpovednosti za pravdivosť uverejnených informácií a jeho názorom, že otázky úmyslu, nedbanlivosti, zdroja informácií a skutočnosti, či bol alebo nebol citovaný nemali žiaden význam.

Prípadová štúdia č. 3

V tomto ohľade Súd pripomína, že rozsah, v ktorom sťažovateľ môže primerane považovať zdroj informácií za hodnoverný musí byť určený vo svetle situácie ako sa sťažovateľovi javila v danom čase a nie s výhodou spätného pohľadu po určitom čase. V skutočnosti bol Súd toho názoru, že bolo podstatné, aby vnútroštátne súdy starostlivo zväzili prítomnosť a stupeň verejného záujmu pri uverejňovaní napadnutých informácií v predmetnom prípade, ako aj mieru rovnováhy medzi akýmkoľvek takýmto verejným záujmom a záujmami dotknutých jednotlivcov, vzhľadom na to, že vnútroštátne súdy sú v princípe lepšie vybavené zistiť relevantné skutočnosti na zabezpečenie právnej analýzy. Toto sa aplikuje aj na otázku bona fides sťažovateľa a iných aspektov prípadu nevyhnutných na zistenie, či konal v súlade s „povinnosťami a zodpovednosťou“ obsiahnutými v článku 10 ods. 2 Dohovoru. Ku skutkovým okolnostiam Súd poznamenal, že hoci sťažujúca sa spoločnosť tvrdila, že články sa týkali vecí legitímneho verejného záujmu, zdalo sa, že vnútroštátnymi súdmi nebol vykonaný alebo posúdený žiaden dôkaz a nebol prijatý žiaden osobitný záver vo vzťahu k tomuto argumentu; ani sa nezdá, že by bola venovaná akákoľvek súdna pozornosť prítomnosti alebo absencii dobrej viery na strane sťažujúcej sa spoločnosti, účelu sledovanému uverejnením článkov alebo akémukoľvek inému kritériu relevantnému pre posúdenie súladu sťažujúcej sa spoločnosti s jej „právami a povinnosťami“ v zmysle článku 10 ods. 2 Dohovoru. Súd bol toho názoru, že v dôsledku nepreskúmania vyššie uvedených prvkov prípadu o vnútroštátnych súdoch nemožno povedať, že „aplikovali štandardy, ktoré boli v súlade s princípmi zahrnutými v článku 10 alebo „že sa opreli o prijateľné posúdenie relevantných skutočností“ (pozri Kommersant Moldovy proti Moldavsku, č. 41827/02, ods. 38, 9. január 2007).

Prípadová štúdia č. 4

V prípade Soltész proti Slovenskej republike (11867/09, rozsudok zo 22. októbra 2013) Súd zistil, že medzi stranami nebolo sporné, že rozsudky okresného a krajského súdu o žalobe D. na ochranu osobnosti predstavovali zásah do sťažovateľovho práva na slobodu prejavu zaručenú článkom 10 ods. 1 Dohovoru. Ďalej Súd zistil, že rovnako nebolo stranami spochybnované, že namietaný zásah sa uskutočnil na základe zákona, presnejšie § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, a že tento sledoval legitímny cieľ ochrany povesti a práv iných. Jediným sporným bodom zostala teda otázka, či tento zásah bol „nevyhnutný“ v „demokratickej spoločnosti“. V tomto ohľade Súd poznamenal, že v predložennom prípade vystali špecifické otázky slobody tlače obdobné tým, ktorými sa zaoberal v predchádzajúcich prípadoch, najmä otázky povinností a zodpovednosti tlače pri zverejňovaní tvrdení týkajúcich sa tretích osôb. V predloženom prípade občianskoprávne súdy uznali sťažovateľa za zodpovedného za zásah do osobnosti D. a nariadili zaplatiť D. náhradu škody dosahujúcu celkovo výšku viac než 13 000 EUR v súvislosti so zverejneným článkom o zmiznutí A., ktorého bol sťažovateľ autorom. Pri určovaní sťažovateľovej zodpovednosti vnútroštátne súdy zdá sa prisúdili rozhodujúcu dôležitosť skutočnosti, že tvrdenie o telefonáte D. podávajúceho správu o pohýbe A. sa nepreukázalo ako pravdivé. Súd zistil, že v tomto ohľade vnútroštátne súdy podľa všetkého formálne použili postup, ktorý Súd už skôr preskúmal ako doktrínu „pravdivosti informácie“. Súd poznamenal predovšetkým, že vnútroštátne súdy vykonávali a posudzovali dôkazy a vyvodzovali závery najmä s cieľom určiť pravdivosť skutkového základu článku a jeho dopadu na dobré meno D. a jeho povest. Inými slovami, aj keď sťažovateľ namietal, že článok sa týkal otázok verejného záujmu, neboli v tejto súvislosti vykonané či posudzované žiadne dôkazy, ani vyvodzované žiadne konkrétne závery.

Prípadová štúdia č. 4

Rovnako sa zdá, že nebola prikladaná pozornosť súdu (ne)prítomnosti dobrej viery na strane sťažovateľa, cieľu, ktorý sledoval zverejnením článku alebo iným kritériám relevantným pre posúdenie, či sťažovateľ konal v súlade s jeho „povinnosťami a zodpovednosťou“ v zmysle článku 10 ods. 2 Dohovoru. Z tohto pohľadu mal podľa Súdu malý, resp. žiadny, význam špecifický postoj vnútroštátnych súdov posudzujúci prípad z hľadiska otázok úmyslu, nedbanlivosti, zdroja informácií a toho, či bol tento citovaný alebo nie. Je možné vyvodiť záver, že sťažovateľov kľúčový argument týkajúci sa dôveryhodnosti jeho zdroja bol bez akejkoľvek skutočnej analýzy súhrnne odmietnutý na základe tejto osobitej premisy urobenej všeobecnými súdmi. V tomto ohľade Súd pripomenul, že to, do akej miery sťažovateľ môže rozumne nazeráť na svoj zdroj informácií ako na dôveryhodný, má byť posúdené vo svetle situácie, ktorá bola sťažovateľovi známa v danom čase a nie s výhodou spätného pohľadu možného oveľa neskôr (pozri Bladet Tromsø a Stensaas proti Nórsku (VK), č. 21980/93, ods. 66, ESLP 1999 III). Súd konštatoval, že podľa jeho judikatúry posúdenie prípadu z hľadiska kritéria „povinnosti a zodpovednosti“ v zmysle článku 10 ods. 2 Dohovoru má zahŕňať individuálne posúdenie prípadu, ako aj posúdenie v celkovom kontexte, s odkazom na situáciu v čase, kedy bol sporný článok zverejnený, posúdenie tak zložitých otázok ako napríklad otázky existencie a významu verejného záujmu, ktorý bol v hre, vo vzťahu k postaveniu D.; nevyhnutnosti odhaliť jeho identitu; bona fides sťažovateľa; pravého cieľa sledovaného zverejnením článku; miery, do akej sa mohol spoliehať na dôveryhodnosť svojho zdroja, a to z pohľadu postavenia C. v čase jeho podieľania sa na pátraní po A., ale s ohľadom na čas zverejnenia článku; a primeranosti sumy priznaného odškodnenia.

Prípadová štúdia č. 4

V tejto súvislosti Súd pripomenul, že vzhľadom na subsidiárny charakter jeho postavenia musí byť opatrný pri vstupovaní do úlohy prvostupňového súdu v prípadoch, kedy sa tomu vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu nedá vyhnúť. Nie je úlohou Súdu nahradiť posúdenie vnútroštátnych súdov svojím vlastným. Platí všeobecné pravidlo, že je na týchto súdoch, aby vyhodnotili dôkazy. Za týchto okolností Súd považoval za kľúčové, aby vnútroštátne súdy starostlivo posúdili existenciu a význam verejného záujmu na zverejnení spornej informácie v predložennom prípade, rovnako ako rovnováhu medzi týmto verejným záujmom a individuálnym záujmom zúčastnených osôb, pretože vnútroštátne súdy sú v princípe lepšie vybavené na zistenie skutočností podstatných pre uskutočnenie právnej analýzy. Toto sa týka tiež otázky bona fides sťažovateľa a ďalších aspektov prípadu, ktoré sú nevyhnutné na určenie, či sťažovateľ konal v súlade s „povinnosťami a zodpovednosťou“ obsiahnutými v článku 10 ods. 2 Dohovoru. Súd sa domnieval, že v dôsledku opomenutia skúmania týchto aspektov prípadu nemožno povedať, že vnútroštátne súdy „aplikovali štandardy, ktoré by boli v súlade s princípmi článku 10“ alebo že „vychádzali z prijateľného vyhodnotenia relevantných skutočností“ (pozri Kommersant Moldovy proti Moldavsku, č. 41827/02, ods. 38).

Pokiaľ ide o procesné záruky obsiahnuté v článku 10 Dohovoru, Súd tiež konštatoval, že na obranu svojich hmotných práv podľa článku 10 Dohovoru sťažovateľ podal sťažnosť podľa článku 127 ústavy. Ústavný súd však sťažnosť odmietol na základe premisy vychádzajúcej výlučne z jeho vlastnej judikatúry, podľa ktorej nebol tento prostriedok nápravy prípustný, ak sa nezistilo porušenie aplikovateľných procesných práv. Uvedené posúdenie bolo dostatočné na to, aby Súd dospel k záveru, že právna ochrana poskytnutá sťažovateľovi na vnútroštátnej úrovni nebola v súlade s požiadavkami článku 10 Dohovoru. Toto ustanovenie bolo teda porušené.

Sloboda prejavu podľa ústavného súdu

- Sloboda prejavu vo všetkých štátoch vybudovaných na demokratických princípoch predstavuje jeden zo základných pilierov demokracie a uplatňuje sa nielen voči informáciám a myšlienkam, ktoré sú prijímané priaznivo, resp. sú pokladané za neškodné či neutrálne, ale aj voči tým, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo časť obyvateľstva. To je dané požiadavkami pluralizmu, znášanlivosti a otvorenosti, bez ktorých nemožno hovoriť o demokratickej spoločnosti (rozsudok ESLP Handyside proti Spojenému kráľovstvu zo 7. decembra 1976, sťažnosť č. 5493/72).
- Ako explicitne z obsahu limitačnej klauzuly v čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru vyplýva, ktokoľvek, kto vykonáva slobodu prejavu, **má aj určité povinnosti a nesie určitú zodpovednosť**, v rámci ktorých nesmie prekročiť isté hranice stanovené v záujme štátnej bezpečnosti, ochrany práv a slobôd iných a ostatných tu vymedzených relevantných sociálnych potrieb. Takto prezentované výnimky ohraničujúce slobodu prejavu si však vyžadujú úzku interpretáciu, kde potreba obmedzenia slobody prejavu musí byť preukázaná presvedčivým spôsobom, a to vzhľadom na význam tejto slobody garantujúcej ducha tolerancie demokratickej spoločnosti.

Sloboda prejavu v kolízii s právom na súkromie

- Jadrom ochrany ľudských práv je vždy snaha o maximalizáciu hodnôt slobody, rovnosti a dôstojnosti jednotlivcov, ktoré predstavujú určité spojené nádoby, kde nie je možná ich absolutizácia, ale len rozumné vyvažovanie.
- V tejto súvislosti ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre viackrát zdôraznil, že každý konflikt vo vnútri systému základných práv a slobôd treba riešiť prostredníctvom ich spravodlivej rovnováhy (pozri PL. ÚS 22/06, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 34/07). Všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, kým uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu, či dokonca popretiu iného práva alebo slobody (PL. ÚS 7/96).
- Judikatúra ESLP, ktorú ústavný súd konštantne vo svojej rozhodovacej činnosti zohľadňuje a ktorá pokrýva prípady kolízie práva na ochranu súkromia s právom na slobodu prejavu, sa vyznačuje značnou rôznorodosťou, kde každý prípad je jedinečný, preto nie je možné vyvodiť z nej striktné všeobecné pravidlá, práve naopak, tieto prípady si vyžadujú náležité posúdenie skutkových okolností prípadu a následné starostlivé vyvážanie týchto vzájomne protichodných garancií.

Kritéria posúdenia miery ústavnej ochrany slobody prejavu pri kolízii s osobnostnými právami

- I napriek spomínanej rôznorodosti judikatúry existuje v oblasti difamačných sporov niekoľko základných orientačných kritérií, ktoré zvyknú byť zohľadňované pri riešení otázky ochrany osobnostných práv v strete so slobodou prejavu a ktorých systematickým posúdením možno uzavrieť, či bude daná prednosť ochrane slobody prejavu, alebo naopak, osobnostným právam.
- Medzi uvedené základné kritériá patria:
 - status osoby, do ktorej osobnostných práv bolo zasiahnuté;
 - obsah a forma prejavu;
 - status autora prejavu, úmysel, cieľ a motív autora prejavu.

Status osoby, do ktorej osobnostných práv bolo zasiahnuté

- Najvšeobecnejšia klasifikácia osôb, do ktorých osobnostných práv malo byť výkonom slobody prejavu zasiahnuté, je ich rozdelenie na osoby verejné a osoby súkromné, teda radových občanov, ktorí nezastávajú žiadnu zvláštnu funkciu ani inú významnú spoločenskú rolu.
- Osoby verejné možno ďalej rozčleniť na osoby verejne činné a osoby verejne známe. Kategória osôb verejne činných zahŕňa všetky osoby, ktoré sa nejakým spôsobom podieľajú na výkone verejnej moci (politici vrátane regionálnych politikov a kandidátov vo voľbách, sudcovia ako špecifická kategória, štátni úradníci, predstavitelia ozbrojených zložiek, iní verejní činitelia a pod.). Tieto osoby spravidla zastávajú volené či menované funkcie, výkon ktorých podlieha kontrole zo strany verejnej mienky ako často jedinej novej podobe neformálneho sankčného mechanizmu. Skupinou disponujúcou v tejto kategórii najužším ochranným filtrom sú politici. Vedľa skupiny osôb verejne činných je vymedzená skupina osôb verejne známych, u ktorých verejná známosť môže byť daná tým, že vynikajú v určitých aktivitách, poprípade sa významne angažujú v určitých záležitostiach verejného záujmu (celebrity, členovia kráľovskej rodiny, u ktorých je však potrebné rozlišovať, či zastávajú nejakú oficiálnu funkciu, pretože pokiaľ áno, majú rovnaký status ako politici, významní podnikatelia, public figures by conduct – osoby, ktoré vstúpia do verejnej arény svojím konaním, napr. nejakým kontroverzným činom a následne sa k veci vyjadrujú v médiách).

Status osoby, do ktorej osobnostných práv bolo zasiahnuté

- Dôvody odlišného vymedzenia hraníc možných zásahov do osobnostných práv u verejných osôb možno vidieť jednak v skutočnosti, že vstupom do verejného priestoru musia tieto osoby preukázať vyššiu mieru tolerancie, teda strpieť vyššiu mieru záujmu o ich osobu, a jednak v tom, že vďaka tomuto svojmu postaveniu majú tieto osoby väčšie možnosti prístupu do médií, teda väčšie možnosti oponovať nožnej kritike, než je to u osôb súkromných.

Obsah a forma prejavu

- Pri posudzovaní miery zásahu do osobnostných práv je vždy kľúčovým kritériom posúdenia nevyhnutnej miery ochrany slobody prejavu samotný obsah tohto prejavu. Z hľadiska tohto kritéria je potrebné zvažovať predovšetkým to, do akej miery sa prejav týka politických záležitostí, resp. záležitostí verejného záujmu („public interest“).
- Tiež je relevantné, či je obsah prejavu formulovaný ako skutkové tvrdenie alebo ako hodnotiaci úsudok.
- Čím viac sa difamačný prejav dotýka veci verejného záujmu, tým viac platí prezumpcia práva tento prejav realizovať; v tomto zmysle najsilnejšou prezumpciou ochrany disponujú politické prejavy, teda prejavy týkajúce sa správy vecí verejných. Ochrana politických prejavov úzko súvisí s jednou z funkcií slobody prejavu, ktorou je umožniť jednotlivcom čo najširšiu participáciu na moci a kontrolu moci. Zdravá demokracia si vyžaduje, aby bola vládnuca moc vystavená podrobnému drobnohľadu nielen zo strany zákonodarcu a súdov, ale aj zo strany verejnosti a médií (pozri napr. rozsudky ESLP Sener proti Turecku z 18. júla 2000, sťažnosť č. 26680/95; Lombardo a ďalší proti Malte z 24. apríla 2007, sťažnosť č. 7333/06), preto sa vládnuca moc musí zdržať prijímania reštriktívnych opatrení majúcich odradzujúci účinok na politickú debatu (pozri rozsudok ESLP Castells proti Španielsku z 23. apríla 1992, sťažnosť č. 11798/85). Z uvedených dôvodov by mali vnútroštátne sudy čo najintenzívnejšiemu prieskumu podrobiť práve zásahy do prejavov namierených proti vláde a politikom (pozri rozsudky ESLP Piermont proti Francúzsku z 20. marca 1995, sťažnosť č. 15773/89 a Ceylan proti Turecku z 8. júla 1999, sťažnosť č. 23556/94).

Obsah a forma prejavu

- Pri prejave majúcom charakter skutkových tvrdení sa posudzuje atribút pravdivosti či nepravdivosti, avšak pri prejave názorov (hodnotiacich úsudkoch) to z povahy veci možné nie je. Východiskovým rozhodnutím v tejto otázke je prípad Lingens proti Rakúsku (rozsudok ESLP z 8. júla 1986, sťažnosť č. 9815/82), kde ESLP požiadavku preukázania pravdivosti hodnotiaceho úsudku kvalifikoval ako rozpornú s čl. 10 dohovoru, teda porušujúcu slobodu prejavu („existencia faktov môže byť dokázaná, ale pravdivosť hodnotiacich úsudkov preukázať nemožno“). Kategorizácia výrokov na skutkové tvrdenia a hodnotiace úsudky predstavuje dva modelové atribúty, ktoré možno jednotlivým výrokom prisúdiť, pričom v hraničných a sporných prípadoch môže jeden výrok obsahovať tak atribút skutkového tvrdenia, ako aj atribút hodnotového súdu. Navyše, posudzovaný výrok musí byť vyhodnotený v širšom kontexte, a teda rozhodujúce bude celkové vyznenie dotknutého prejavu.

Status autora prejavu

- Frekventovanou skupinou autorov difamačných prejavov či iných zásahov do práva na ochranu osobnosti sú novinári, resp. médiá. ESLP v rámci svojej judikatúry zdôrazňuje nezastupiteľnú úlohu novinárov ako strážnych psov demokracie („public watchdog“), ktorí sa významne podieľajú na formovaní verejnej mienky a stimulácii verejnej debaty o otázkach verejného záujmu (prípady *Cumpană* a *Mazare* proti Rumunsku, rozsudok ESLP zo 17. decembra 2004, sťažnosť č. 33348/96). Z tohto stanoviska odvodzuje judikatúra ESLP špecifickú ochranu tlače, kde pred hrozbou príliš rozsiahlych odškodnení v prípadoch možných omylov a z toho vyplývajúceho strachu informovať o kontroverzných prípadoch poskytuje periodickej tlači, resp. ostatným médiám privilegium určitej miery nepresnosti. Požiadavka úplne presných skutkových tvrdení by totiž znamenala pre novinárov bremeno nesplniteľných nárokov, a preto sú v záujme zachovania slobody tlače akceptovateľné aj určité zjednodušenia, pričom smerodajné je, aby celkové vyznenie určitej informácie zodpovedalo pravde.

Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

- Východiskom požiadavky posudzovať aj otázku cieľa, motivácie, precíznosti práce a dobrej viery novinára, resp. autora prejavu pri zverejnení difamačných výrokov či iných zásahov ako relevantného kritéria na vyváženie slobody prejavu a ochrany osobnostných práv je koncepcia „chilling effect“, teda zohľadnenie možného odradzujúceho účinku prípadných sankcií pre verejnú debatu pro futuro. Čím viac sú na strane autora difamačného prejavu zreteľné snaha dopátrať sa pravdy, verifikovať údaje, resp. snaha vynaložiť potrebnú profesijnú precíznosť, tým viac bude potrebné zohľadniť váhu slobody prejavu, pretože na rozdiel od úmyselných difamácií je takéto konanie pre rozvoj demokracie prospešné aj za cenu zverejnenia určitých nepresností v niektorých prípadoch.
- Uvedené štyri kritériá majú v difamačnej judikatúre relatívne pevné postavenie, čo však neznamená, že sa v sporoch o vyvažovanie slobody prejavu a osobnostných práv nezohľadňujú aj iné faktory. Vo väčšine prípadov zohráva významnú úlohu aj povaha média, resp. fóra, na ktorom bol prejav realizovaný. Vo všeobecnosti platí, že čím väčšiu publicitu má difamačný prejav, tým musí byť rozširovateľ opatrnejší, v hierarchii verejných informačných prostriedkov najväčší potenciál poškodiť dotknutú osobu majú audiovizuálne informačné prostriedky (televízia), hneď po nich nasledujú celoštátne periodiká s vysokým nákladom (Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francúzsku, rozsudok ESLP z 22. októbra 2007, sťažnosť č. 21279/02 a č. 36448/02).

Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

- V prípade č. III. ÚS 385/2012 sa žalobca proti sťažovateľke žalobou podanou Okresnému súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) domáhal svojho práva na ochranu osobnosti podľa ustanovení § 11 Občianskeho zákonníka. Okresný súd vydal vo veci sťažovateľky 14. septembra 2007 rozsudok, ktorým uložil sťažovateľke povinnosť uverejniť ospravedlnenie v špecifikovanom denníku a nahradiť žalobcovi nemajetkovú ujmu sumou 1 000 000 Sk (33 193,92 €). O odvolaní, ktorým sťažovateľka napadla predmetný rozsudok, rozhodol krajský súd namietaným rozhodnutím, ktorým prvostupňový rozsudok v časti výroku, ktorým bola sťažovateľke uložená povinnosť ospravedlniť sa žalobcovi, potvrdil a v časti výroku o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy v sume 1 000 000 Sk (33 193,92 €) zrušil a vec vrátil krajskému súdu na nové konanie. Podľa názoru sťažovateľky krajský súd namietaným rozsudkom v časti, v ktorej potvrdil výrok rozsudku prvostupňového súdu o povinnosti sťažovateľky uverejniť ospravedlnenie, porušil jej základné právo zaručené čl. 26 ods. 1, 2 a 4 ústavy a právo zaručené čl. 10 ods. 1 a 2 dohovoru.
- Ústavný súd vo svojom náleze uviedol, že základné práva obsiahnuté v ústave vykladá v intenciách dohovoru, teda v intenciách judikatúry ESĽP. Tak to je aj v súvislosti s danou problematikou. Z hľadiska metodologického pri sťažnostiach týkajúcich sa namietaného porušenia čl. 10 dohovoru po uznaní, že ide o vec spadajúcu do pôsobnosti označeného článku, ESĽP presúva svoju pozornosť na skúmanie ospravedlniteľnosti takéhoto zásahu z pohľadu limitov vymedzených čl. 10 dohovoru. Ako prvé nastupuje posúdenie kritéria legality (že k zásahu došlo na základe zákona), potom legitímnosti (že k zásahu došlo pre účely niektorého zo záujmov vymedzených čl. 10 ods. 2 dohovoru) a napokon proporcionality zásahu, teda že zásah bol v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie sledovaného cieľa nevyhnutný.

Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

- V posudzovanom prípade sťažovateľky došlo k obmedzeniu slobody prejavu na zákonomnom podklade, ktorý predstavujú ustanovenia § 11 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka, pričom toto obmedzenie sledovalo legitímny cieľ – ochranu práva na súkromie tretej osoby, resp. práva na ochranu jej osobnosti.
- Kritérium proporcionality aplikované pri posudzovaní zásahov do slobody prejavu vyžadovalo adekvátne vyváženie dvoch navzájom si konkurujúcich záujmov, v konkrétnom prípade sťažovateľky, na jednej strane garancie slobody prejavu, na druhej strane záujmu na ochrane práv jednotlivca na súkromie. Pri zodpovedaní otázky, či napadnutý zásah do slobody prejavu bol v demokratickej spoločnosti nevyhnutný, je potrebné vychádzať z toho, že adjektívum „nevyhnutný“ predpokladá existenciu „naliehavej sociálnej potreby“.
- Sťažovateľka bola toho názoru, že v jej prípade konajúci súd slobode prejavu „stanovil neprípustné reštriktívne hranice“. V rámci svojej argumentácie prezentovala sťažovateľka nesúhlas so závermi rozsudku krajského súdu, ktorý podľa vyjadrenia sťažovateľky na jednej strane kvalifikoval žalobcom napadnuté výroky ako hodnotiace úsudky, ktoré mali svoj skutkový základ, no na druhej strane hodnotil tieto výroky vo vzťahu k prezentovaným faktom ako neadekvátne a neprimerané. Naopak, sťažovateľka považovala v článkoch uverejnené výroky za nevybočujúce z medzí prípustnej kritiky odvolávajúc sa pritom na prezentovaný skutkový základ vrátane kontroverznej mediálnej prezentácie žalobcu v minulosti, ďalej na privilégium novinárov preháňať, provokovať, a teda zveličovať, a v neposlednom rade aj na status žalobcu – aktívneho politika zaťaženého väčším bremenom tolerance voči verejnej kritike.

Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

- Z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu a jeho konformnosti s dohovorom bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či bol zásah do slobody prejavu sťažovateľky primeraný, teda či zodpovedal zmienenej požiadavke proporcionality, inými slovami, či konajúci súd náležite zohľadnil a vyvážil v intenciách zmienených orientačných kritérií všetky relevantné okolnosti prípadu sťažovateľky a konflikt slobody prejavu sťažovateľky s osobnostnými právami žalobcu rozhodol v duchu požiadavky spravodlivej rovnováhy.
- Je nesporné, že v čase uverejnenia dotknutých článkov bol žalobca poslancom parlamentu, predsedom politickej strany a súčasne neúspešným kandidátom prezidentských volieb, ktoré boli témou označených článkov, a teda musel zniesť v súlade so stabilizovanou judikatúrou v porovnaní s inými osobami vyššiu mieru kritiky. Na túto skutočnosť krajský súd formálne reflektoval, keď v odôvodnení rozsudku prezentoval postavenie žalobcu ako politika patriaceho ku kategórii „public figures par excellence“, pre ktorú platia širšie limity prijateľnej kritiky. Paradoxne však krajský súd okolnosť statusu žalobcu pri vyvažovaní presunul skôr na opačnú stranu a zohľadnil ju v neprospech sťažovateľky. V rozsudku totiž položil dôraz na potenciálny negatívny dopad difamačného prejavu na ďalšiu politickú aktivitu žalobcu. V súvislosti s posúdením kritéria obsahu prejavu ústavný súd poukazuje na kľúčové poslanie tlače, ktorým je predovšetkým vyhľadávanie a rozširovanie informácií a myšlienok o otázkach verejného záujmu, kde je nespochybniteľným právom verejnosti takéto informácie dostať. K takýmto otázkam verejného záujmu patria v prvom rade informácie súvisiace s činnosťou štátnej moci, ako aj osôb, ktoré ju reprezentujú, teda osôb pôsobiacich vo verejnom živote.

Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

- Tieto otázky „môžu a majú byť verejne posudzované“ (pozri nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 453/03). Legitímnu tému verejného záujmu nepochybne tvoria aj informácie o osobách politikov, ktoré sa týkajú spôsobu ich vystupovania na verejnosti a štýlu ich komunikácie, pretože poskytujú verejnosti možnosť odhaliť osobnostný profil politických vodcov, a vytvoriť si tak názor na ich personálne kvality. Ako už bolo povedané, žalobca v materiálnej dobe bol politikom a súčasne kandidátom vykonaných prezidentských volieb, predstavoval teda potenciálny terč prísnej verejnej kontroly jeho osobnej spôsobilosti obstarávať veci verejné, ktorá nepochybne zahŕňa aj overenie spôsobilosti profesionálneho vystupovania na verejnosti odrážajúcu popri zárukách odbornosti aj záruky primeraných duševných dispozícií politika. Odobrať sťažovateľke právo „špekulovať“ o „nervovej labilité“ politika, pokiaľ mala na takéto hodnotiace úvahy postačujúce fakty, by bolo v zjavnom rozpore s eminentnou úlohou, ktorú médiá a novinári v právnom štáte plnia. Na tomto mieste ústavný súd opätovne zdôrazňuje, že v otvorenej demokratickej spoločnosti majú nárok na ochranu nielen informácie a myšlienky neutrálneho rázu, ale aj tie, ktoré urážajú, šokujú, či znepokojujú. Krajský súd, i keď súhlasil so sťažovateľkou, že dotknuté výroky v článku obsiahnuté predstavovali hodnotiace úsudky autorky prejavu, považoval použité výrazy za neprimerané, poškodzujúce dobrú povesť žalobcu.

Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

- Judikatúra ústavného súdu si aj v uvedenom smere osvojila prístup ESLP, ktorý hodnotiacim úsudkom, u ktorých ich subjektívny charakter vylučuje dôkaz pravdy, poskytuje ochranu, pokiaľ tieto vychádzajú z dostatočného faktického základu (pozri napr. rozsudky ESLP Jeruzalem proti Rakúsku z 27. februára 2001, sťažnosť č. 26958/95; Dyuldin a Kislov proti Rusku z 31. júla 2007, sťažnosť č. 25968/02). Hodnotiace úsudky prezentované v článku sa opierali o objektívne existujúce fakty (nepodanie ruky víťazovi volieb, odmietnutie komunikácie s novinármi, „popiskovanie si“, výzor žalobcu po volebnej noci – strhaná tvár, nervózne správanie, červené oči; kontroverzné mediálne vystupovanie žalobcu v minulosti), čo nespochybňuje ani krajský súd. Ústavný súd bol toho názoru, že autorka článku zachovala primeranú opatrnosť a vysvetlila dostatočne podklady pre svoje domnienky o žalobcovej indispozícii prijať na zodpovedajúcej úrovni volebnú porážku. Novinárska sloboda zahŕňa možnosť uchýliť sa aj k určitému stupňu zjednodušenia, preháňania a dokonca provokácie. V tomto smere ústavný súd poukazuje na úlohu titulku ako pútača používaného v printových médiách (zvlášť ak ide o médium bulvárneho typu, ako je tomu v prípade sťažovateľky), vo svojej judikatúre ustálil akceptovateľnosť titulkov obsahujúcich expresívnejšie, provokujúce či zveličujúce vyjadrovacie prostriedky.

Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

- Namietané články obsahovali titulok provokačného nádychu („Nervový kolaps“) a zveličujúce výroky („zlý psychický stav“), tieto však boli prezentované s náležitým vyvážením, keďže samotný obsah článkov prezentoval dostatok informácií tvoriacich reálny faktický základ, prostredníctvom ktorého mal čitateľ možnosť vytvoriť si „vlastný čitateľský úsudok“ na správanie žalobcu, a to je jeden z podstatných faktorov, ktorý bolo potrebné zohľadniť. Ústavný súd sa dokonca domnieva, že hranice akceptovateľnej kritiky vo svojom konkrétnom prípade rozšíril samotný žalobca, a to svojím postojom, keď zvolil rozhodne neštandardný spôsob a odmietol mediálnu konfrontáciu s výsledkami volieb. Relevantným aspektom prípadu sťažovateľky je aj identifikácia miesta uverejnenia posudzovaného článku. Vo všeobecnosti sa s okolnosťou hromadnej distribúcie informácie spája nárok na vyššiu mieru ochrany osobnostných práv. Posudzovaný článok bol uverejnený v denníku s celoštátnou pôsobnosťou (a podľa všetkého s vysokým nákladom). V danom prípade v intenciách judikatúry ústavného súdu je potrebné vnímať kritérium miesta distribúcie v spojení s kritériom statusu autora prejavu. Pokiaľ je autorom prejavu novinár, tak ako to je v prípade sťažovateľky, tak jeho privilegované postavenie do určitej miery neutralizuje kritérium miesta zaznenia prejavu. Rovnako silným neutralizačným faktorom je aj okolnosť statusu žalobcu, ktorý ako aktívny politik v inkriminovanej dobe v porovnaní s bežnými súkromnými osobami disponoval širokými možnosťami realizovať svoju mediálnu obhajobu voči prednesenej kritike.

Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

- Hodnotiace úsudky obsiahnuté v inkriminovaných článkoch boli prezentované v priebehu živej politickej diskusie, keď mali médiá širokú slobodu sprostredkovať verejnosti prežívanie výsledkov volieb zo strany zúčastnených kandidátov, či už úspešných alebo neúspešných. S ohľadom na úlohu novinárov poskytovať informácie a myšlienky týkajúce sa verejného života, aj keď tieto urážajú, šokujú či znepokojujú, ústavný súd konštatuje, že v článkoch použité expresívnejšie a zveličujúce výrazy, v kontexte obsahu článku, resp. konkrétnych faktov tu uvedených, neprekročili hranice akceptovateľnej kritiky. Navyše, žalobca ako prominentný politik bol povinný zniesť bremeno mediálnej kritiky a prejať voči nej väčšiu mieru tolerancie.
- Ústavný súd konštatuje, že rozhodnutie konajúcich súdov sa neopieralo o akceptovateľné vyhodnotenie relevantných skutočností, a preto zásah do sťažovateľkinej slobody prejavu nebol v demokratickej spoločnosti nevyhnutný. Ústavný súd preto dospel k záveru, že základné právo sťažovateľky zaručené čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy a právo zaručené čl. 10 ods. 1 dohovoru porušené boli.

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 184/2015

- V prípade č. II. ÚS 184/2015 ústavný súd konštatoval, že v danom prípade išlo o obmedzenie slobody prejavu sťažovateľky na zákonom podklade, ktorý tvorili ustanovenia § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka (žaloba na ochranu osobnosti), pričom zároveň išlo o obmedzenie, ktoré sledovalo ochranu práva na súkromie, resp. práva na ochranu osobnosti žalobcu, čo nepochybne možno považovať za legitímny cieľ. Za týchto okolností bolo z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu kľúčové posúdiť, či bol zásah do slobody prejavu sťažovateľky primeraný, t. j. či zodpovedal zásade proporcionality. Ústavný súd preto pristúpil k preskúmaniu proporcionality medzi zásahom do slobody prejavu sťažovateľky a ústavnými garanciami práva na súkromie žalobcu. Na ten účel, obdobne ako v iných porovnateľných prípadoch, ústavný súd vykonal test proporcionality založený na hľadaní odpovedí na otázky KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO v danom prípade „hovoril“ (uverejnil informáciu).

KTO zásah do práva na ochranu osobnosti (práva na súkromie) vykonal

- Z judikatúry ESLP vyplýva, že privilegované postavenie z hľadiska ochrany slobody prejavu patrí novinárom a masmédiám, a to zvlášť pri informovaní o veciach verejného záujmu (napr. rozsudok ESLP Prager a Oberschlick v. Rakúsko z 26. 4. 1995, sťažnosť č. 1594/90, alebo rozsudok ESLP Bladet Tromso a Stensaas proti Nórsku z 20. 5. 1999, sťažnosť č. 21980/93). Novinári majú (sociálnu) povinnosť poskytovať informácie a myšlienky týkajúce sa všetkých záležitostí verejného záujmu a verejnosť má právo takéto informácie dostať. Novinárom je dokonca umožnené používať určitú mieru prehánania a provokácie (Perna v. Taliansko, sťažnosť č. 48898/99, rozsudok ESLP zo 6. 5. 2003, bod 39). Ústavný súd akceptuje uvedený prístup ESLP, a to nielen z dôvodu jeho authority, ale hlavne z presvedčivosti jeho argumentácie. Vo vzťahu k uvedenému ústavný súd ešte podotýka, že v predmetnej veci je sťažovateľka vydavateľom denníka SME, v ktorom boli inkriminované články uverejnené. Sťažovateľka je v danom prípade teda „nositeľom“ slobody prejavu, a preto sa na ňu vzťahuje zvýšená ochrana (privilegované postavenie) poskytovaná novinárom, resp. masmédiám, ktorú boli pri rozhodovaní predmetnej veci krajský súd a pred ním aj okresný súd povinné primeraným spôsobom zohľadniť. Z odôvodnenia čiastočného rozsudku okresného súdu z 29. februára 2012, ktoré krajský súd napadnutým rozsudkom „odobril“, vyplýva, že vo veci konajúce súdy privilegované postavenie (zvýšenú ochranu) sťažovateľky, ktoré má v súvislosti so slobodou prejavu a rozširovaním informácií, síce formálne akceptovali, ale s poukazom, na to, že kritika sa netýkala práce (profesionálnej činnosti) žalobcu ako sudcu, ale jeho súkromného života a voľnočasových aktivít, túto skutočnosť výrazným spôsobom spochybnili, čo sa prejavilo v konečnom dôsledku aj v ich meritórnych záveroch.

O KOM boli inkriminované články a do koho osobnostnej sféry zasahovali

- Dôsledkom snahy o podporu výmeny názorov o verejne zaujímavých témach je aj kategorizácia osôb, ktorých sa informácie uvedené v tlači týkajú a do ktorých osobnostnej sféry negatívne zasahujú, resp. môžu zasahovať. Hranice akceptovateľnosti šírenia informácií týkajúcich sa osobnostnej sféry sú najširšie u politikov a najužšie u „bežných“ občanov. Žalobca bol v čase publikovania inkriminovaných článkov sudcom Špecializovaného trestného súdu, pričom v predchádzajúcom období bol predsedom Špeciálneho súdu (právneho predchodcu Špecializovaného trestného súdu) a v období bezprostredne predchádzajúcom času, keď boli inkriminované články publikované, aj verejne (v denníku SME) pripustil, že sa bude opätovne uchádzať o funkciu predsedu Špecializovaného trestného súdu, pričom v konečnom dôsledku bol do tejto funkcie aj opätovne ustanovený. V nadväznosti na uvedené skutočnosti ústavný súd pripomína, že vo svojej judikatúre už vyslovil právny názor, v zmysle ktorého v línii od verejne neznámych jednotlivcov po politikov sa sudcovia z hľadiska intenzity ochrany osobnosti nachádzajú uprostred s miernou tendenciou smerujúcou k politikom (m. m. II. ÚS 152/08 bod 31, pozri tiež II. ÚS 261/06 uverejnené aj v ZSP 1/2007 pod č. 36/2007 na s. 426). Ústavný súd tento záver v konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci považuje za žiaduce nielen zdôrazniť, ale aj doplniť v tom smere, že z hľadiska intenzity ochrany súkromia je potrebné diferencovať medzi predsedom súdu a ostatnými sudcami príslušného súdu, ktorí požívajú nepochybne vyššiu mieru ochrany svojho súkromia ako predseda súdu, ktorý symbolizuje príslušný súd, na čele ktorého stojí a ktorý zastupuje a reprezentuje navonok, pričom už tým, že sa o túto funkciu uchádza, si musí byť vedomý, že bude vystavený zvýšenej pozornosti printových i elektronických médií. Navyše v posudzovanom prípade ide o bývalého predsedu Špeciálneho súdu a v čase publikovania inkriminovaných článkov uchádzača o funkciu predsedu Špecializovaného trestného súdu, do pôsobnosti ktorého patrili a patria trestné činy zneužívania právomoci verejného činiteľa, trestné činy prijímania úplatku, ako aj ostatné trestné činy súvisiace s korupciou.

O KOM boli inkriminované články a do koho osobnostnej sféry zasahovali

- Ak žalobca v predchádzajúcom období vykonával funkciu predsedu Špeciálneho súdu a v čase, keď boli publikované inkriminované články, sa uchádzal o funkciu predsedu Špecializovaného trestného súdu, tak podľa názoru ústavného súdu požíval výrazne nižšiu mieru ochrany svojho súkromia, ako by na jeho mieste požívali iní sudcovia. Krajský súd síce špecifické postavenie žalobcu zohľadnili, ale podľa názoru ústavného súdu nesprávne, t. j. v prospech jeho zvýšenej ochrany argumentujúc, že „... treba prihliadať na špeciálne postavenie žalobcu ako sudcu Špeciálneho trestného súdu, pričom informácia o jeho aktivitách, o tom, že sa pohybuje voľne v teréne, ktorý je dostupný poťažne aj „neprajníkom“, pričom je zrejmé, v ktorých revíroch trávi voľný čas žalobca, sú dostatočným dôvodom preto, aby dané informácie nebolo možné brať na ľahkú váhu. Prípadná kritika ohľadom poľovania sa totiž dá zverejniť aj iným spôsobom...“ Ústavný súd vo všeobecnosti nespochybňuje potrebu primerane prihliadať pri rozhodovaní obdobných vecí, t. j. vecí, ktoré sa dotýkajú osôb požívajúcich osobitnú ochranu z bezpečnostných dôvodov, na bezpečnostné riziká, ktoré z tejto skutočnosti vyplývajú, resp. by mohli vyplývať. V súvislosti so žalobcom však túto skutočnosť nemožno preceňovať, a to práve preto, že v posudzovanom prípade išlo o bývalého predsedu Špeciálneho súdu, ktorý v čase predchádzajúcom uverejneniu inkriminovaných článkov aj prostredníctvom tlače pripustil, že sa bude uchádzať o funkciu predsedu Špecializovaného trestného súdu, a bol širokej verejnosti známy z viacerých mediálnych výstupov. Účel zákonnej ochrany identity špeciálnych sudcov sa môže v plnom rozsahu naplniť, len vtedy sa jej sudcovia sami nevzdajú, pričom každý uchádzač o funkciu predsedu Špecializovaného trestného súdu si musí byť vedomý, že ak sa o takúto funkciu uchádza, tak sa v nezanedbateľnej miere zákonnej ochrany svojej identity (v porovnaní s ostatnými sudcami tohto súdu) vzdáva. Navyše zmyslom ochrany identity sudcov nemôže byť vytváranie nepriechodnej clony vo vzťahu k ich koníčkam a iným voľnočasovým aktivitám. Ústavný súd za relevantný považuje aj argument sťažovateľky, ktorá v rámci svojich námietok uviedla, že informovanie „o poľovačkách po roku od ich uskutočnenia... predstavujú pre zainteresované osoby minimálne bezpečnostné riziko (ak vôbec nejaké)“.

ČO bolo obsahom inkriminovaných článkov

- Pri posudzovaní proporcionality medzi slobodou prejavu a právom na ochranu osobnosti je nevyhnutné posúdiť aj obsah prejavu sťažovateľky, ktorý mal spôsobiť neprípustný zásah do osobnostných práv žalobcu. V denníku SME bol 21. septembra 2009 na titulnej strane uverejnený článok „Šéfoval súdu lovil zadarmo“, ktorý odkazoval na stranu 3 tohto denníka, na ktorej bol uverejnený článok pod názvom „Šéfoval súdu, strieľal zadarmo“. Článok na prvej strane je doplnený o podtitulok „Expredseda Špeciálneho súdu a šéf kontrolórov za poľovačky neplatili“ a na tretej strane o podtitulok „Povolenku na odstrel vysokej zveri dostali bezplatne šéfovia Špeciálneho súdu a kontrolórov“. Nielen z titulkov, ale aj z celkového obsahu inkriminovaných článkov vyplýva, že ich predmetom boli informácie o mimopracovných aktivitách žalobcu, ako aj iných verejných činiteľov (aj keď z titulkov vyplýva, že ústrednou postavou týchto článkov bol žalobca spolu s vtedajším predsedom Najvyššieho kontrolného úradu), konkrétne ich aktívna účasť na tzv. hostovských poľovačkách. Vzhľadom na to, že ide o verejných činiteľov, ktorých nielen profesionálne aktivity, ale aj súkromný život sa za určitých okolností môžu stať predmetom zvýšeného verejného záujmu, ústavný súd nenašiel žiaden racionálny dôvod, ktorý by mohol spochybníť právny názor, podľa ktorého predmetom pozornosti médií môžu byť aj voľnočasové aktivity súvisiace s poľovníctvom. Ústavný súd považoval poľovníctvo za rozšírené a všeobecne akceptovateľné hobby a v zásade ušľachtilú voľnočasovú aktivitu s hlbokými historickými tradíciami, ktorej neodmysliteľnou súčasťou je aj starostlivosť o lesné revíry a lesnú zver, ako aj jej lov podľa ustanovených pravidiel (opak pytliactva). Zároveň ale nemožno prehliadať, že poľovníctvo a poľovačky majú aj významný sociálny rozmer spočívajúci v styku a kontaktoch ľudí rôznych profesií a tradične išlo a ide aj kontakty verejne známych, resp. verejne činných ľudí, ktoré za určitých okolností môžu vyústiť aj do vzťahov, ktoré by mohli spochybňovať morálnu integritu a nezávislosť verejne činnej osoby. Preto je celkom pochopiteľné a legitímne, ak je poľovanie, resp. poľovačky predmetom zvedavosti tlače.

ČO bolo obsahom inkriminovaných článkov

- Ústavný súd sa stotožňuje s argumentáciou sťažovateľky, ktorá v sťažnosti v prospech ochrany slobody prejavu zdôrazňuje, že úlohou tlače je nielen upozorňovať „na zlyhanie ktorejkoľvek zložky verejnej moci (vrátane súdnej), ale aj odhaľovanie rizík ich fungovania. Reprezentanti súdnej moci sú nepochybne povinní takúto diskusiu o svojej nezávislosti strpieť, aj keď sa týka ich voľnočasových aktivít.“ V nadväznosti na uvedené ústavný súd zdôrazňuje, že pri posudzovaní obsahu prejavu sťažovateľky treba zohľadňovať aj judikatúru ESLP, ktorý pripúšťa, že v prípadoch, v ktorých je terčom kritiky konkrétny predstaviteľ súdnej moci, sa kritika môže dotýkať tak profesijnej sféry, ako aj súkromného života, aj keď kritika zasahujúca do profesijnej sféry požíva hľadiska slobody prejavu vyššiu mieru ochrany, ako v prípadoch, keď ide o kritiku zasahujúcu do súkromného života sudcu (pozri Sabou a Prcălab proti Rumunsku, rozsudok ESLP z 28. 9. 2004, sťažnosť č. 46572/99, bod 39). Navyše kritiku zasahujúcu do profesijnej sféry ESLP vo svojich ostatných rozhodnutiach vníma veľmi široko. Uvedené východiská bol pri rozhodovaní o veci sťažovateľky povinný zohľadňovať okresný súd aj krajský súd. V čiastočnom rozsudku okresného súdu z 29. februára 2012 sa k otázke predmetu inkriminovaných článkov okrem iného uvádza: „V predmetnom spore je potrebné podčiarknuť, že kritizovaný nebol... sudca v rámci svojej pracovnej činnosti, ale voľnočasové aktivity sudcu, podávané skresľujúcimi informáciami. Súd má za to, že kritika verejných činiteľov, zvlášť v tak citlivej otázke, ako je nestrannosť a morálka sudcu v jeho súkromných aktivitách obmedzuje slobodu prejavu a to zvlášť ak sa jedná o neúplne a dostatočne neoverené informácie ponúkané verejnosti v mienkotvornom denníku. V danom prípade má súd za to, že miera ochrany osobnosti prevyšuje právo nad slobodou prejavu... Aj napriek skutočnosti, že kritiku poskytoval novinár, zásah do osobnostných práv podľa názoru súdu prekročil mieru prípustnosti, nakoľko žalovaný bežnú prax poľovníkov postavil do svetla nemorálneho konania, poukazujúc na nevyvrátiteľný fakt, že predmetná kritika sa netýkala práce žalobcu a jeho rozhodovacej činnosti, ale jeho súkromného života a voľnočasových aktivít.“

ČO bolo obsahom inkriminovaných článkov

- Krajský súd v napadnutom rozsudku vo vzťahu k citovaným právnym názorom okresného súdu v reakcii na odvoláciu námietku sťažovateľky uviedol: „Zjednodušene vyznieva námietka žalovaného, že pocity sudcov, že o ich mimopracovných aktivitách nie je možné písať, sú zjavne nesprávne. Niet totiž žiadneho dôvodu pre to, aby sa bez zjavného dôvodu písalo o voľnočasových aktivitách sudcu, naviac, ak tieto nesúvisia s rozhodovacou činnosťou sudcu. Správny záver je ten, že možno o týchto aktivitách písať v prípade, ak predstavujú verejný záujem, kedy dochádza ku konfliktu a porušeniu etického kódexu sudcov, prípade k takému chovaniu sudcu aj počas mimopracovného času, ktoré môže spochybniť výkon jeho činnosti, či nezaujatosť.“ Ústavný súd v kontexte s už uvedenými východiskami zastáva názor, že nemožno súhlasiť s citovanými a rigorózne vyznievajúcimi závermi okresného súdu, ktoré krajský súd v napadnutom rozsudku nespochybnil. V konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci voľnočasová aktivita žalobcu (poľovanie ako jeho koníček), ktorý stál na čele súdu (a v súčasnosti opäť stojí), ktorý symbolizuje boj s korupciou, mohla byť predmetom legitímneho záujmu médií a táto skutočnosť sama osebe nemôže byť dôvodom uprednostnenia ochrany súkromia žalobcu pred ochranou slobody prejavu žalovanej (sťažovateľky).

KDE boli inkriminované články uverejnené

- Užitočným kritériom pri posudzovaní zásahu do slobody prejavu je miesto zaznenia či uverejnenia sporných výrokov. Vo všeobecnosti platí, že čím hromadnejšie sa informácia distribuuje, tým vyššia je ochrana osobnostných práv. Inkriminované články boli uverejnené v denníku SME, ktorý má celoslovenskú pôsobnosť nielen v elektronickej, ale aj v printovej verzii, ktorá má vysoký náklad. V danom prípade je však nutné vnímať kritérium miesta zaznenia sporných výrokov v spojení s kritériom ich autora. Ak je ich autorom novinár, tak jeho privilegované postavenie do určitej miery neutralizuje kritérium miesta ich zaznenia.

KEDY boli inkriminované články uverejnené

- V napadnutom rozsudku krajského súdu sa uvádza, že „V konaní bolo preukázané, že článok bol uverejnený tesne pred voľbou predsedu Špecializovaného trestného súdu, o ktorú funkciu sa uchádzal žalobca Autor článku tvrdil, že o tejto skutočnosti nevedel. Vzhľadom na časovú súvislosť prvostupňový súd na túto skutočnosť neprihliadal a dané tvrdenie neakceptoval.“ (citované z napadnutého rozsudku krajského súdu, pozn.). Zo zistení ústavného súdu vyplynulo, že v denníku SME (elektronická verzia prístupná na www.sme.sk) bol 23. júna 2009 uverejnený článok s názvom „ pripúšťa, že šéfom Špecializovaného súdu nebude“, súčasťou ktorého boli aj výroky žalobcu týkajúce sa jeho prípadnej účasti vo výberovom konaní na predsedu Špecializovaného trestného súdu. Sťažovateľka v sťažnosti spochybnila názor krajského súdu, že publikovanie inkriminovaných článkov bolo „načasované“, keď argumentovala, že „Články boli uverejnené v septembri 2009, voľba sa uskutočnila až vo februári 2010 a ministerka rozhodla o výbere predsedu súdu z troch uchádzačov až v júni 2010, t. j. 9 mesiacov po uverejnení článkov.“ Ústavný súd vo vzťahu k uvedenému podotkol, že výber predsedu Špecializovaného trestného súdu sa uskutočňuje v určitom procese, ktorý zrejme nemožno ohraničiť deviatimi mesiacmi (o to viac, že žalobca už v júni 2009 verejne pripustil, že sa o túto funkciu bude uchádzať), čo spochybňuje argumentáciu sťažovateľky. Ústavný súd ale zároveň považuje za potrebné zdôrazniť, že na ťarchu sťažovateľky nemala byť vyhodnotená ani skutočnosť, že inkriminované články boli publikované v čase, ktorý bezprostredne predchádzal výberu predsedu Špecializovaného trestného súdu, keďže ide o vec legitímneho verejného záujmu, pričom predmetom tohto zvýšeného verejného záujmu môžu byť oprávnené všetky osoby, ktoré o túto funkciu prejavili záujem (zvlášť ak to urobili verejne), teda aj žalobca.

AKO boli informácie v inkriminovaných článkoch formulované

- Európsky súd pre ľudské práva pri posudzovaní limitov slobody prejavu starostlivo rozlišuje medzi faktami a hodnotiacimi úsudkami. Existenciu faktov možno preukázať, zatiaľ čo otázka pravdivosti hodnotiacich úsudkov nepripúšťa dôkazy (Feldek v. Slovenská republika, rozsudok z 12. 7. 2001). Aj keď hodnotiaci úsudok vzhľadom na svoj subjektívny charakter vylučuje dôkaz pravdy, musí vychádzať z dostatočného faktického základu (Jerusalem v. Rakúsko, rozsudok z 27. 2. 2001). Z uvedeného vyplýva, že ak v konkrétnom prípade sú z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti posudzované hodnotiace úsudky, tak je ochrana výrokov takéhoto charakteru z hľadiska slobody prejavu s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu intenzívnejšia ako v prípade uverejnenia faktov (skutkových tvrdení), ktoré sa môžu ukázať neskôr ako nepravdivé. Tento prístup EŠLP k posudzovaniu právnych sporov, ktorých predmetom je konflikt medzi slobodou prejavu a právom na ochranu súkromia, konštantne uplatňuje vo svojej judikatúre aj ústavný súd. Pripomenul, že už vo veci sp. zn. II. ÚS 340/09 k otázke vzťahu medzi titulkom a obsahom článku okrem iného uviedol, že účelom titulku článku uverejneného v printových médiách je upútať a zaujať čitateľa tak, aby si článok prečítal a až na tomto základe si osvojil tlačou ponúkané informácie a urobil si o nich vlastný úsudok. Preto treba aj v konaní o ochrane osobnosti vo všeobecnosti akceptovať a tolerovať, že sa v titulku objavujú expresívnejšie, provokujúce či zveličujúce vyjadrovacie prostriedky. Ústavný súd zároveň v označenej veci zdôraznil, že všeobecný súd rozhodujúci v konaní o ochrane osobnosti musí zohľadniť organickú väzbu medzi titulkom určitého článku a jeho vecným obsahom. Pri „izolovanom“ posudzovaní by totiž väčšinu titulkov uverejňovaných v tlači bolo potrebné kvalifikovať ako skutkové tvrdenia, hoci skutočným zámerom ich autorov je len prostredníctvom titulkov upútať pozornosť čitateľov na článok, ktorý poskytuje informácie vo forme hodnotiacich úsudkov.

AKO boli informácie v inkriminovaných článkoch formulované

- Zároveň platí, že bez dostatočného zohľadnenia organickej väzby medzi titulkom určitého článku a jeho vecným obsahom spravidla nemožno dôjsť hodnoverne k záveru, či v ňom obsiahnuté tvrdenie je pravdivé alebo naopak, nepravdivé. Ústavný súd konštatoval, že neexistuje žiadny dôvod na to, aby právne názory vyslovené vo veci sp. zn. II. ÚS 340/09 neboli aplikovateľné na vec sťažovateľky, t. j. skutočnosť, že inkriminované články boli označené titulkami „Šéf zrušeného Špeciálneho súdu lovil zadarmo“ a „zakázal o sebe písať“, nemôže byť bez ďalšieho vyhodnotená na ťarchu sťažovateľky a zakladať dôvody na obmedzenie jej slobody prejavu. Zároveň ale ústavný súd nespochybnil, že uvedené titulky vyznievajúce ako fakty mohol okresný súd aj krajský súd podrobiť testu pravdivosti, ako aj ďalšie tvrdenia či výroky obsiahnuté v inkriminovaných článkoch, napr. „aj lovili bez platenia v revíre, ktorý má prenajatý poľovné združenie podnikateľa a regionálneho politika Slobodného fóra ... len za osem mesiacov minulého roka strelil tri jelene, tri daniely, jedného muflóna a srna. Ak by za poľovačku platil, podľa cenníka štátnych lesov by ho to mohlo stať okolo šesťtisíc eur. V revíri strelil ďalších šesť srncov atď...“.
- Sťažovateľka vo svojich námietkach formulovaných v sťažnosti tvrdila, že krajský súd sa v napadnutom rozsudku nedostatočným spôsobom vysporiadal s otázkou pravdivosti výrokov „lovil zadarmo“ a „zakázal o sebe písať“, pričom tiež spochybňovala váhu, ktorú pripísal krajský súd nesprávnemu označeniu poľovníckeho združenia, v ktorom mal žalobca loviť.
- Ústavný súd považoval za potrebné uviesť, že hodnovernosť záverov krajského súdu (ako aj okresného súdu) by bola nepomerne vyššia, ak by venoval vyššiu pozornosť overeniu pravdivosti a najmä následnému dôkladnému vyhodnoteniu aj takých výrokov obsiahnutých v inkriminovaných článkoch, ktorých výpovedná hodnota by mohla svedčiť v neprospech žalobcu, resp. by mohla reálne vyvolať určité pochybnosti o jeho nezávislosti.

AKO boli informácie v inkriminovaných článkoch formulované

- Sumarizujúc svoje predbežné závery, ústavný súd konštatoval, že krajský súd v napadnutom rozsudku uprednostnil ochranu súkromia žalobcu pred slobodou prejavu sťažovateľky, pričom však
 - nezohľadnil, resp. nedostatočne zohľadnil privilegované postavenie sťažovateľky pri ochrane slobody jej prejavu ako vydavateľky denníka SME, v ktorom boli inkriminované články publikované, s poukazom na podľa názoru ústavného súdu neprijateľný argument, že inkriminované články sa dotýkali súkromnej sféry žalobcu,
 - krajský súd z hľadiska ochrany súkromia žalobcu ako sudcu Špecializovaného trestného súdu vôbec nezohľadnil skutočnosť, že žalobca disponuje nižšou mierou ochrany svojho súkromia ako ostatní sudcovia tohto súdu, keďže v nedávnej minulosti zastával funkciu predsedu Špeciálneho súdu a v čase publikovania inkriminovaných článkov aj verejne pripustil, že sa bude uchádzať o funkciu predsedu Špecializovaného trestného súdu, ktorý symbolizuje boj s korupciou,
 - neprimerane obhajoval ochranu práva súkromia žalobcu poukazom na to, že inkriminované články sa dotýkali jeho voľnočasových aktivít, hoci podľa judikatúry EŠLP a tiež názoru ústavného súdu aj súkromná sféra sudcov môže byť predmetom kritiky médií a v konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci sa inkriminované články navyše dotýkali sféry, ktorá sa oprávnené stala predmetom verejného záujmu (účasť verejných činiteľov na hosťovských poľovačkách),
 - rigorózný záver krajského súdu o tom, že v inkriminovaných článkoch boli publikované informácie v podobe faktov, ktoré boli nepravdivé, nie je presvedčivý, a to jednak z hľadiska nedostatočného zohľadnenia väzby medzi titulkom a obsahom inkriminovaných článkov (najmä vo vzťahu k výroku „lovil zadarmo“), ako aj z dôvodu neprimeraného formalizmu pri vyhodnocovaní inkriminovaných výrokov (najmä vo vzťahu k výroku „zakázal o sebe písať“).

AKO boli informácie v inkriminovaných článkoch formulované

- Zohľadňujúc uvedené skutočnosti, ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd v napadnutom rozsudku ústavne neakceptovateľným spôsobom uprednostnil ochranu práv na súkromie žalobcu pred ochranou slobody prejavu sťažovateľky, a preto rozhodol, že napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu jej základného práva na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy v spojení s porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Prípadová štúdia č. 5

V prípade Peta Deutschland proti Nemecku (rozsudok z 8. novembra 2012) strany nepopreli, že predbežné opatrenie zasiahlo do práva organizácie PETA na slobodu prejavu podľa článku 10 Dohovoru. Zásah mal právny základ v nemeckom práve a sledoval legitímny cieľ ochrany osobnostných práv žalobcov a teda „dobrej povesti alebo práv iných“ na účely článku 10 Dohovoru. Pokiaľ ide o otázku, či zásah bol „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“ v zmysle článku 10 Dohovoru, Súd konštatoval, že plagátová kampaň PETA vo vzťahu k ochrane zvierat a životného prostredia, bola nepochybne vo verejnom záujme. Preto len vážne dôvody by mohli ospravedlniť takýto zásah. Nemecké súdy starostlivo preskúmali otázku, či požadované predbežné opatrenie porušilo právo organizácie na slobodu prejavu. Hoci súdy rozhodli, že pripravovaná kampaň nemala za cieľ ponížiť zobrazených väzňov v koncentračnom tábore, zvažili, že kampaň konfrontovala žalobcov s ich utrpením a ich osudom perzekúcie v záujme ochrany zvierat. Súd konštatoval, že táto „instrumentalizácia“ ich utrpenia porušila ich osobnostné práva ako Židov žijúcich v Nemecku, ktorí prežili holokaust. Súd rozhodol, že skutkové okolnosti prípadu nemôžu byť izolované od historického a sociálneho kontextu, v ktorom sa vyjadruje názor. Odkaz na holokaust treba vidieť v špecifickom kontexte nemeckej minulosti. Súd akceptoval postoj nemeckej vlády, že sa cítila byť viazaná osobitnou povinnosťou voči Židom žijúcim v Nemecku. Z tohto hľadiska Súd konštatoval, že nemecké súdy poskytli relevantné a dostatočné dôvody pre vydanie predbežného opatrenia. Tento záver nebol spochybnený skutočnosťou, že súdy v iných jurisdikciách by mohli riešiť podobné problémy iným spôsobom. Navyše, pokiaľ ide o prísnosť sankcie, konanie sa netýkalo trestných sankcií, ale len predbežného opatrenia v občianskoprávnom konaní zakazujúceho organizácii PETA uverejniť sedem špecifických plagátov. Nakoniec PETA nepreukázala, že nemala k dispozícii iné prostriedky na upútania pozornosti verejnosti na problém ochrany zvierat. Súd preto rozhodol, že nedošlo k porušeniu článku 10 Dohovoru.

Prípadová štúdia č. 6

V prípade *Annen proti Nemecku* (rozsudok z 26. novembra 2015) aj keď Súd akceptoval názor vnútroštátnych súdov, podľa ktorého kampaň sťažovateľa bola priamo namierená na dvoch lekárov, taktiež poznamenal, že sťažovateľova voľba prezentácie jeho argumentov personalizovaným spôsobom, distribuovaním letákov s uvedenými menami lekárov a ich profesionálnych adries v blízkosti dennej kliniky, posilnila účinnosť jeho kampane. Súd taktiež poznamenáva, že kampaň sťažovateľa prispela ku kontroverznej debate verejného záujmu. Preto nemožno pochybovať o citlivosti morálnych a etických otázok vznikajúcich v súvislosti s potratmi, alebo o dôležitosti verejného záujmu vo všeobecnosti (pozri *A, B a C proti Írsku [GC]*, č. 25579/05, ods. 233, ECHR 2010). Aj keď vláda poukázala na to, že lekári v dôsledku negatívnej pozornosti verejnosti zatvorili dennú kliniku a museli si prax otvoriť na inom mieste, z jej tvrdení nebolo jasné, či tento vývoj spôsobila práve aktivita sťažovateľa. V tomto ohľade Súd ďalej poznamenal, že lekári nepodali žalobu na náhradu škody na občianskoprávne súdy. Čo sa týka sťažovateľovho odkazu na koncentračné tábory v Auschwitzi, ako aj na holokaust, Súd znovu pripomenul, že dopad, aký má vyjadrenie jeho názoru na práva inej osoby, nemôže byť oddelený od historického a sociálneho kontextu v akom bol tento názor vyjadrený. Odkaz na holokaust musí byť taktiež vnímaný v špecifickom kontexte nemeckej histórie (pozri *Hoffer a Annen proti Nemecku*, č. 397/07 a 2322/07, ods. 48, 13. január 2011, a *PETA Nemecko proti Nemecku*, č. 43481/09, ods. 49, 8. november 2012).

Prípadová štúdia č. 6

Akokoľvek, berúc do úvahy znenie letáku Súd nemôže súhlasiť s interpretáciou vnútroštátnych súdov, že sťažovateľ prirovnával lekárov a ich profesionálne aktivity k nacistickému režimu. V skutočnosti môžu byť sťažovateľove tvrdenia, podľa ktorých zabíjanie ľudí v Auschwitzu bolo protiprávne avšak dovolené a v nacistickom režime nebolo potrestané, vnímané ako spôsob, ktorým sa snažil zvýšiť povedomie o všeobecnejšej skutočnosti, a tou je, že právo a morálka sa líšia. Aj keď si je Súd vedomý podtextu sťažovateľovho tvrdenia, ktorý bol neskôr zvýraznený odkazom na stránku “www.babycaust.de”, konštatuje, že sťažovateľ neprirovnával potrat k holokaustu. Teda, Súd nebol presvedčený, že zákaz distribuovania letákov bol ospravedlniteľný porušením osobnostných práv dotknutých lekárov iba samotným odkazom na holokaust. Vzhľadom na tieto úvahy a konkrétne aj na skutočnosť, že sťažovateľove vyhlásenia (ktoré nebolo v rozpore s právnou situáciou vo vzťahu k Nemecku) prispeli k vysoko kontroverznej debate verejného záujmu, Súd s ohľadom na špeciálny stupeň ochrany, ktorú požíva vyjadrovanie názoru počas diskusie o otázke verejného záujmu (pozri Tierbefreier e.V. proti Nemecku, č. 45192/09, ods. 51, 16. januára 2014 s ďalšími odkazmi) a napriek voľnej úvahe, ktorú požívajú zmluvné štáty, dospel k záveru, že vnútroštátne súdy nenašli spravodlivú rovnováhu medzi sťažovateľovým právom na slobodu prejavu a osobnostnými právami lekárov. Preto teda zákazom distribúcie letákov bol porušený článok 10 Dohovoru.

Prípadová štúdia č. 7

V prípade Langner proti Nemecku (rozsudok zo 17. septembra 2015) Súd pripomenul, že ochrana článku 10 Dohovoru sa vzťahuje aj všeobecne na pracovisko a predovšetkým na verejné služby. Na základe toho ochrana článku 10 Dohovoru sa vzťahuje aj na vyhlásenie urobené počas stretnutia so zamestnancami dňa 9. decembra 1998. Z toho vyplýva, že skončenie pracovného pomeru, ktoré bolo založené na vyhláseniach sťažovateľa, zasahovalo do práva na slobodu prejavu. Úlohou súdu je určiť, či vo svetle tohto prípadu ako celku sankcia, ktorá bola uložená sťažovateľovi, bola primeraná sledovanému legitímnemu cieľu a či dôvody, ktoré vnútroštátne orgány brali do úvahy, boli „relevantné a dostačujúce“. Súd ďalej konštatoval, že Spolkový pracovný súd mal za to, že tvrdenia sťažovateľa neboli zamerané na odhaľovanie situácie spočívajúcej v demolácii bytov v rámci jeho zamestnania, ale boli skôr motivované osobnými pochybnosťami sťažovateľa o námestníkovi primátora, pánovi W. Súd ďalej uviedol, že sťažovateľ mal možnosť, aby zdôvodnil svoje tvrdenia, namiesto toho tieto tvrdenia zopakoval v písomnej podobe viac ako týždeň po stretnutí so zamestnancami. Z toho vyplýva, že výpoveď z pracovného pomeru bola založená nielen na emotívnom vyhlásení sťažovateľa v priebehu pracovného stretnutia, ale aj na základe neskôr vyhotoveného písomného vyhlásenia. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy, a najmä na skutočnosť, že Spolkový pracovný súd a pracovný odvolací súd vo svojom následnom rozsudku starostlivo prešetrili prípad vo svetle práva sťažovateľa na slobodu prejavu, sa Súd domnieva, že sú relevantné a dostatočné dôvody prečo vnútroštátne súdy tvrdia, že „právo sťažovateľa na slobodu prejavu neprevyšuje záujem verejnosti na skončení jeho pracovného pomeru.“ Výpoveď z pracovného pomeru teda nemôže byť považovaná za neprimeraný zásah do práva sťažovateľa na slobodu prejavu. Súd teda dospel k záveru, že nedošlo k porušeniu článku 10 Dohovoru.

Prípadová štúdia č. 8

V prípade Braun proti Poľsku (rozsudok zo 4. novembra 2014) Súd skonštatoval, že bolo nesporné, že konanie proti sťažovateľovi zasiahlo do jeho práva na slobodu prejavu, tento zásah sa uskutočnil na základe zákona a sledoval legitímny cieľ v zmysle článku 10 Dohovoru, ochranu „dobrého mena alebo práv iných“. Pokiaľ išlo o otázku, či zásah bol nevyhnutný, Súd uviedol, že sťažovateľ vyslovil závažné obvinenia voči profesorovi, ktoré boli útokom na jeho dobrú povesť. Keď však poľské súdy čelili úlohe zvážiť právo sťažovateľa na slobodu prejavu a právo profesora na rešpektovanie jeho dobrého mena, rozlišovali medzi štandardami vzťahujúcimi sa na novinárov a tými, ktoré sa vzťahujú na ostatných účastníkov verejnej diskusie. Podľa judikatúry poľského Najvyššieho súdu štandard obozretnosti a dobrej viery sa mal uplatniť len vo vzťahu k novinárom, kým ostatní vrátane sťažovateľa, mali preukázať pravdivosť svojich tvrdení. Keďže nebolo možné preukázať pravdivosť jeho vyhlásenia, súdy rozhodli, že sťažovateľ porušil osobnostné práva profesora.

Na rozdiel od záverov poľských súdov sťažovateľ trval na tom, že bol mnoho rokov aktívny ako novinár. Pre posudzovanie sťažnosti podľa článku 10 Dohovoru Súdom bolo však irelevantné, či podľa poľského práva bol sťažovateľ novinár alebo nie. Nebolo ani úlohou Súdu rozhodnúť, či sa sťažovateľ spoliehal na dostatočne primerané a spoľahlivé informácie, alebo či známe skutočnosti mohli ospravedlniť závažné vyhlásenia sťažovateľa. Podstatou bolo, že sťažovateľ sa zúčastnil na verejnej diskusii o dôležitej otázke. Ako uznali poľské súdy, sťažovateľ bol odborníkom na lustrácie a bol pozvaný do rozhlasovej diskusie na túto tému. Súd teda nemohol akceptovať prístup, ktorý od sťažovateľa požadoval preukázať pravdivosť jeho tvrdení, a tak naplniť vyšší štandard než je primeraná obozretnosť, a to len z dôvodu, že podľa vnútroštátneho práva nebol považovaný za novinára. Dôvody, na ktoré sa odvolávali poľské súdy, teda nemožno považovať za relevantné a dostatočné podľa Dohovoru. Preto došlo k porušeniu článku 10 Dohovoru.